

Een toekomst voor Hoekakker als agro-ecologisch landschap

1. Vraagstelling

Kan Hoekakker een voorbeeld worden van kleinschalige, toekomstgerichte, ecologische en sociaal verweven landbouw?

Kunnen de niet-te-bebouwen 12 hectare van Hoekakker, akker blijven? De akker van de biologische Hoekakker-boerderij? Een boerderij die haar plaats krijgt in het sociale weefsel van Ekeren-Donk?

2. Een mogelijke toekomst voor Hoekakker

2.1 Eerste focus: agrarisch

Deze boerderij kan in eerste instantie biologische groenten produceren voor de buurt via het systeem van Community Shared Agriculture. Daarvoor is er genoeg ruimte en er is ook een markt voor; er zijn al 40 voorgangers in Vlaanderen (zie www.csa-netwerk.be), en nog geen enkele in de omgeving.

Maar geïsoleerde tuinbouw is landbouwkundig gezien kwetsbaar. Als je chemische plaagbestrijding, schimmelbestrijding en ziektebestrijding wil vermijden en kunstmatige bemesting wil bannen, heeft ook biologische tuinbouw veel externe input nodig (stalmest, compost, houtig materiaal) en moet ze ingebed zijn in een veerkrachtig ecosysteem van grote biodiversiteit.

Hoekakker zou een plaats kunnen zijn waar dat allemaal aanwezig is op de boerderij zelf, waar jaar na jaar de bodemvruchtbaarheid op eigen kracht kan stijgen in plaats van afnemen en waar CO₂ opgeslagen wordt in de bodem.

Hoe kan een dergelijke gemengde, autonome boerderij op deze plaats rendabel zijn? Dat zal de eerste focus zijn van het onderzoek.

Hieronder een aantal te onderzoeken **ideeën**:

- **Dieren** (schapen? kippen? of wie weet koeien?) laten grazen op **weiden** van grasklaver. Gras zorgt voor een gunstige bodemstructuur, klaver voor plantaardige bemesting. De mest van deze dieren is heel waardevol voor het bedrijf, maar kunnen ze ook een bron van inkomsten vormen op deze schaal?
- Op deze weiden staan bomen: **hoogstamfruit** (appelen, peren, kersen...) en **notelaars**. Deze komen pas een tiental jaren na aanplanting in volledige productie. Die periode kan overbrugd kunnen worden met laagstamfruit, dat sneller produceert.
- **Kleinfruit**: allerhande soorten bessen, eventueel door de mensen van de buurt (leden van dezelfde of een aparte csa) zelf te plukken.
- **Graanakker**: granen zijn enorm weldoend voor de structuur en de vruchtbaarheid van de bodem en leveren veel biomassa op. Stro is belangrijk voor het verzorgen van de dieren en de verwerking van hun mest. Kan er bakgraan geproduceerd worden en via het csa-systeem verkocht worden (voorlopig de enige manier om het rendabel te krijgen)? Of kan er Hoekakkerbrood gebakken worden? Ook op deze akker komen bomen zoals op de weiden.
- Van welke kwaliteit is het huidig aanwezige **bos**? Kan het behouden of uitgebreid worden? Kan het snoeihout gebruikt worden door de boeren om hun composthoppen op te zetten en koolstof in de bodem te brengen?
- Kan een deel van de waterbufferzone een groot bekken worden dat dienst doet als **watervoorraad** voor de boerderij? Kan er een permanente **vijver** komen die amfibieën huisvest en vogels aantrekt? Komt daar het regenwater samen van de daken van de Hoekakker-nieuwbouwwoningen?

2.2 Tweede focus: Sociaal

Het is de intentie van stad en district om Hoekakker toegankelijk te maken voor de buurt. Als deze gedifferentieerde boerderij realiteit kan worden, dan kan de buurt er mee van **genieten** – meer nog: ze kan **er mee werk van maken**.

Ideeën die de sociale gemeenschap kunnen verweven met de landbouwactiviteiten:

- Het gebied krijgt **landschapselementen** om de biodiversiteit te bevorderen en het water te beheren. Hagen, bomen, houtwallen, bloemen (bijen!), bos, beek, grachten, vijver(s). Dit historisch aandoende landschap van de toekomst stelt zich **open voor de buurt**:
 - De mensen kunnen **wandelen, joggen of fietsen** over paden en tractorpaden die de Hoekakker doorkruisen langs bomenrijen, velden, waterpartijen en het bos.
 - Ze kunnen **verpozen, picknicken en zonnebaden** in de boomgaard, op de weiden die in rust zijn, langs het water.
 - Kinderen kunnen **spelen** in avontuurlijke speeltuinen die hier en daar opgezet worden op mooie stukken, in het bos en aan het water. Deze plekken moeten ook voor **tieners** aantrekkelijk zijn om samen te komen.
 - **Sportterrein** is moeilijk te verzoenen met landbouw dus als daar behoefte naar is, moet er aparte ruimte voor voorzien worden. Idem voor honden: zij zullen aan de leiband moeten blijven, behalve in een eventuele hondenloopzone.
- Ook de **boerderij**, die onlosmakelijk met dat landschap verbonden is, staat **open voor de buurt**. Landbouw **verbindt** zich terug met de gemeenschap:
 - Mensen kunnen **lid worden** van de csa en tot rust komen terwijl ze groenten koken oogsten en kleinfruit plukken.
 - Ze kunnen zich **engageren** in het bedrijf en vrijwilligerswerk doen om de boeren te helpen, of boerderijfeesten organiseren, kookworkshops bijwonen,... Op die manier wordt de kans groter dat het werk werkbaar blijft voor de boeren en ze een volwaardig loon kunnen verdienen.
 - Via allerlei vormen van **educatie** leren de omwonenden (en hun kinderen) over duurzame voedselproductie en de relatie tussen natuur en landbouw.
 - De land- en tuinbouw kent prachtige mogelijkheden om ouderen, mensen met een beperking, en mensen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt een **zinnvolle dagbesteding** te geven. Welke samenwerkingen met bestaande instellingen op Ekeren-Donk zijn er allemaal niet mogelijk?

3. Onderzoek

Om te weten of dit plan realiseerbaar is, zal ik in eerste instantie volgende vragen proberen te beantwoorden:

- Hoe is het gesteld met de **bodem** van Hoekakker en voor welke teelten is hij geschikt?
- Hoe zit het met de **overstromingsgevoeligheid** van de gebieden buiten de waterbufferingszone?
- Hoeveel **teelbare oppervlakte** van Hoekakker zou in totaal ter beschikking kunnen komen van de Hoekakker-boerderij na de aanpassingswerken?
- Op basis van deze informatie:
 - **Welke ecologische landbouwactiviteiten** komen nog in aanmerking om op deze gronden rendabel te zijn, naast een groenten-csa?
 - Hoe kunnen de niet-landbouwgebonden activiteiten in het ontwerp geïntegreerd worden volgens de **wensen van de betrokken diensten**? Ik denk in eerste instantie aan groendienst, milieudienst, jeugddienst en sportdienst.